

[← Anmeldelse af Anna Akhmatovas Requiem](#)

Tidløse intriger og spektakulær komik: Anmeldelse af Fjodor Dostojevskijs Foma: Godset Stepantjikovo og dets beboere

Udgivet den [22. oktober 2019](#) af [Katrine Overgaard Stevnhøj Pedersen](#)

Udkommet på Løvens Forlag i Per Dalgårds oversættelse i 2018

Af Katrine Overgaard Stevnhøj Pedersen, cand.mag. Østeuropastudier

Intriger, selvpromoverende pseudointellektuelle og dilemmaer om kærlighed, moral og integritet. Lyder det som temaer, du kan genkende fra dit eget liv? I så fald har du mere tilfælles med karaktererne i Dostojevskijs satiriske værk *Foma. Godset Stepantjikovo og dets beboere. Af en ukendts dagbog* fra 1859, end du måske umiddelbart tror.

Værkets handling udspiller sig i samtidens Rusland, nærmere bestemt omkring landsbyen Stepantjikovo. Romanens fortæller, den unge, universitetsuddannede Sergej Aleksandrovitj modtager et mærkværdigt brev fra sin onkel, godsejeren Oberst Jegor Iljitj Rostanov. I brevet beder onklen Sergej gifte sig med den unge guvernante Natasja 'Nastja' Jevgrafovna. Onklen er imidlertid selv er forelsket i Nastja, men er grundet særligt én af godsets beboere nødsaget til at undertrykke sine følelser. Sergej Aleksandrovitj, som ellers ikke nærer noget særligt ønske om at forlade sit liv i Sankt Petersborg, føler sig nødsaget til at rejse til Stepantjikovo.

På sin rejse mod godset støder Sergej på hr. Bakhtjetjev, en anden godsejer, som netop er på vej fra Stepantjikovo. Det er igennem Bakhtjetjev, at Sergej, og læseren, første gang stifter bekendtskab med værkets antagonist, Foma Fomitj Opiskin, en midaldrende pseudointellektuel charlatan, som med en teatralisk og selvscenesættende manér synes at have godsets beboere i sin hule hånd. Blandt andet tvinger Foma godsets beboere til at lære fransk og insisterer med barnlig stædighed på at blive omtalt som Deres Excellence.

I løbet af blot to døgn på godset udspiller der sig et spektakulært drama romanens karakterer imellem, og igennem værkets 255 sider når man som læser at blive både godt underholdt og godt irriteret, særligt i kraft af titelpersonens terroriserende adfærd og onklens nærmest ynkelige passivitet.

Magt, moral og kritik

Et gennemgående tema i værket er den groteske magtdynamik mellem Foma og godsejeren Rostanov. Mens Foma fremstår som åbenlyst prætentios og manipulerende, lader fortællerens

onkel og godsets egentlige ejer Rostanev sin godmodige natur komme Foma til gode. Værket viser en side af Dostojevskijs forfatterskab, som umiddelbart adskiller sig fra forfatterens mere dystre og filosofiske værker som eksempelvis *Forbrydelse og Straf*, *Brødrene Karamazov* og *De Besatte*. Skildring af livet på Stepantjikovo er en mere humoristisk og noget lettere fordøjelig læseoplevelse.

Dog er romanen ikke blot tomme kalorier. Mens værket i høj grad er en underholdende farce, beder Dostojevskij med sin satiriske skildring af menneskelige relationer læseren om at tage stilling til de spørgsmål om kærlighed, moral og ære som rejses blandt beboerne på Stepantjikovo. Med *Foma – Godset Stepantjikovo og dets beboere* minder Dostojevskij læseren om sin ikoniske evne til at konstruere mangefacetterede karakterer, som udfoldes yderligere igennem til tider rablende mono- og dialoger. Dette gælder ikke kun Foma, men i særdeleshed også fortælleren, den unge Sergej, som i sin kritiske analyse af godsets beboere selv fremstår som prætentios og hysterisk.

Foruden komikken og dilemmaer om moral, har værket muligvis også en indbygget kritisk vinkel, som forholder sig til samtidens åndsliv i Rusland. Fjodor Dostojevskijs tidlige forfatterskab var stærkt inspireret af Nikolaj Gogol. Særligt Dostojevskijs *Dobbeltgængerens – Et Petersborgdigt* (1946) betragtes med sin undertitel som værende en reference til Gogols *Døde Sjæle*, og Dostojevskij er undertiden blevet beskrevet som arvtager til Gogol. Flere litteraturkritikere har argumenteret for, at karakteren Foma kan betragtes som en parodi af både Gogols person og forfatterskab, og værket kan betragtes som Dostojevskijs forsøg på at frigøre sig fra sin læremestres skygge.

Derudover har karakteren Foma muligvis også en mere samfundskritisk funktion i fortællingen. Værket udkom blot to år forinden afskaffelsen af livegenskabet i Rusland i 1861. Foma ynder at ydmyge tjenestefolkene på godset med urimelige krav, vredesudbrud og ved at tvinge dem til at lære fransk, uden noget egentligt formål. Igennem Foma kunne Dostojevskij dermed, uden at udtrykke en direkte kritik, kommentere på vilkårene for bønder og tjenestefolk i samtidens Rusland.

Om oversættelsen

Foma – Godset Stepantjikovo og dets beboere er publiceret første gang i 1859. Værket er udgivet på dansk i Per Dalgårds oversættelse på Løvens Forlag i 2018. Oversættelsen adskiller sig i titlen fra tidligere oversættelser ved, at Per Dalgård har givet Foma plads, mens flere andre oversættelser og det originale russiske værk blot bærer titlen *Godset Stepantjikovo og dets beboere. Af en ukendts dagbog*.

Oversættelsen er forsynet med en forklarende liste over romanens hovedpersoner. Listen er hjælpsom, særligt på grund af brugen af diminutiver og patronymer på russisk, som er eksemplificeret ved, at Natasja omtales både som Natasja Jevgrafovna og som Nastja.

Oversættelsen indeholder desuden en del fodnoter. Fodnoterne forklarer eksempelvis en gammel russisk målenhed, kendte kulturpersoner og litterære tidsskrifter fra samtidens Rusland. Når det kommer til oversættelse af skønlitteratur, deler brugen af fodnoter ofte vandene. Om hver af disse fodnoter er nødvendige for den samlede forståelse af værket, kan diskuteres, men ikke desto mindre hjælper de læseren uden indgående kendskab til russisk kultur og værkets samtid.

Bagom værket

I sin samtid fik *Godset Stepantjikovo og dets beboere* en lunken modtagelse. Efter at have modtaget afslag fra de første forlag og tidsskrifter, blev romanen i stedet udgivet i det litterære tidsskrift *Otetjestvennye Zapiski*, men til en langt lavere pris end forfatteren forventede. Efter udgivelsen blev værket og dets forfatter kritiseret på den litterære scene i Rusland, blandt andet på baggrund af karikaturen af Gogol.

Per Dalgårds oversættelse af værket er udgivet ved Løvens Forlag som en del af serien Glemte Mesterværker. Måske netop fordi værket med sin satiriske tone, landlige sceneri og særegne tematikker, adskiller sig for flere af Dostojevskijs mest kendte romaner, er fortællingen om Foma og Stepantjikovos beboere et værk som ikke får megen opmærksom.

Det er synd. Værket er, ligesom sin antagonist, mangefacetteret og rummer adskillige tematiske lag, lige fra dilemmaer om kærlighed og menneskelige relationer til etik, integritet og samfundskritik. Desuden er *Godset Stepantjikovo og dets beboere* et fremragende eksempel på en vellykket komedie, som stadig fungerer 160 år efter den første udgivelse. Per Dalgårds fine oversættelse og værkets relativt beskedne format gør tilmed fortællingen let tilgængelig for læseren, som endnu ikke har stiftet bekendtskab med Dostojevskijs forfatterskab.

Referencer:

Dostojevskij, F. (1859): *Foma. Godset Stepantjikovo og dets beboere. Af en Ukendts dagbog*. Oversat af Per Dalgård, Løvens Forlag, 2018

Pervushin, N.V. (1972): “Dostoevsky’s Foma Opiskin and Gogol”. *Canadian Slavonic Papers / Revue Canadienne des Slavistes*, 14:1, 87-91

Vitalich, K. (2009): “The Village of Stepanchikovo: Towards a Lacanian Theory of Parody”, *Slavic and East European Journal*, 53:2, 203-218

Dette indlæg blev udgivet i [Anmeldelser](#) og tagget [Dostojevskij](#), [Foma](#), [Gogol](#), [Komedie](#), [Oversættelse](#), [Satire](#). Bogmærk [permalinket](#).

[← Anmeldelse af Anna Akhmatovas Requiem](#)